

DOI: 10.33270/05267101.23

УДК 343.985

ЄВТУШЕНКО Ольга*

начальник управління міжнародної комунікації Головного слідчого управління Національної поліції України

01601, вул. Академіка Богомольця, 10, м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8898-5737>

Ризики порушення адвокатської таємниці під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій

Анотація. В Україні дедалі частіше фіксують випадки ініціювання слідчих органів проведення негласних слідчих (розшукових) дій щодо адвокатів, що обґрунтовується потребами розслідування. Такі дії нерідко проводяться з порушенням принципів верховенства права, адвокатської таємниці й процесуального статусу захисника. Це ставить під загрозу права адвоката й підриває ефективність функціонування всієї системи правосуддя. Недостатнє забезпечення державою гарантій збереження адвокатської таємниці призводить до того, що іноді правоохоронні органи уникають процесу санкціонованого обшуку, вдаючись до негласних слідчих заходів, наприклад, прослуховування розмов між адвокатом і клієнтом. Відсутність ефективних механізмів у законодавстві для запобігання втручанню в адвокатську діяльність шляхом проведення негласних слідчих (розшукових) дій може стати підґрунтям для масштабних порушень принципу рівності сторін і права на захист. Дослідження проведено з використанням діалектичного підходу до пізнання правової дійсності для аналізу сутності гарантій, спрямованих на заборону втручання в приватне спілкування адвоката з клієнтом і збереження адвокатської таємниці. Застосування системно-структурного методу допомогло визначити загальну структуру роботи, що забезпечило ефективне виконання поставлених завдань дослідження. З'ясування меж допустимості негласних слідчих (розшукових) дій щодо адвоката, аналіз судової практики та розроблення чітких стандартів є практично необхідними для забезпечення гарантій правового статусу захисника в умовах сучасного кримінального провадження. Розглянуто рішення Конституційного Суду України, практики Європейського суду з прав людини та рекомендації Ради адвокатів України. Встановлено прогалини в чинному законодавстві, що інколи використовують для отримання конфіденційної інформації. Захист професійної таємниці адвоката потребує коригування правового регулювання негласних слідчих (розшукових) дій щодо адвокатів шляхом адаптації законодавства до стандартів євроінтеграції України відповідно до практики Європейського суду з прав людини.

Ключові слова: захисник; досудове розслідування; правові гарантії адвокатської діяльності; професійна таємниця; вдосконалення нормативно-правової бази.

Історія статті:

Отримано: 16.01.2026

Прийнято: 25.02.2026

Опубліковано: 31.03.2026

Рекомендоване посилання:

Євтушенко О. Ризики порушення адвокатської таємниці під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Наука і правоохорона*. 2026. Вип. 1 (71). С. 224–236. DOI: 10.33270/05267101.23

*Відповідальний автор

Вступ

На сьогодні простежується тенденція до збільшення кількості випадків, коли адвокати опиняються під негласними слідчими діями, часто без належного судового нагляду, що створює прецеденти, які підривають довіру до системи правосуддя та суперечать європейським стандартам захисту прав людини.

У кримінальних провадженнях часто фіксуються випадки застосування до адвокатів негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД), що здійснюються у відповідних процесуальних формах. Водночас результати таких заходів використовуються як докази в судових процесах. Безперечно, адвокат не є недоторканою особою, проте державне втручання в його професійну діяльність має відповідати найвищим стандартам захисту прав людини та принципам процесуальної справедливості. Це питання набуває особливого значення в умовах зростання кількості ініціатив прихованих заходів щодо адвокатів, що створює серйозні ризики для збереження незалежності адвокатури як засадничого елемента правової системи.

У рішенні Конституційного Суду України від 16 жовтня 2019 року № 13-рп/2019 наголошується, що адвокатська діяльність є необхідною складовою конституційного права громадян на правову допомогу. Для її здійснення важливо забезпечити ефективні гарантії, серед яких особливу роль відіграє захист адвокатської таємниці. Суд зазначив, що втручання у спілкування між адвокатом і клієнтом, зокрема через негласне прослуховування, може бути дозволене виключно за наявності виняткових обставин. Такі дії мають бути обґрунтованими, відповідати принципу пропорційності та отримати санкцію незалежного суду¹.

Потреба в зміні правового регулювання негласних слідчих (розшукових) дій щодо адвокатів виникає через наявність прогалів у чинному законодавстві, які іноді використовуються для отримання конфіденційної інформації. Такі дії правоохоронних органів порушують ключовий принцип довіри між клієнтом і його захисником, що серйозно ускладнює забезпечення ефективного захисту прав та інтересів клієнтів. Зловживання подібного характеру потребують негайного усунення, адже вони завдають значної шкоди функціонуванню судової системи та суперечать фундаментальним принципам верховенства права.

Негласний характер проведення стороною обвинувачення окремих процесуальних дій у межах кримінального провадження жодним чином

не має створювати підґрунтя для зловживань з боку прокурорів, недобросовісних працівників органів досудового розслідування, оперативників чи інших осіб. Особливо це стосується таких зловживань, наслідком яких може стати порушення законних прав, особистих інтересів і свобод громадянина. Захист конституційних прав та інтересів кожного з учасників кримінального провадження гарантують відповідні положення національного кримінального процесуального законодавства. Водночас неоднозначність формулювань процесуальних норм часто вимагає звернення до загальних принципів кримінального провадження. Негласний характер виконання процесуальних дій не передбачає можливості та допустимості прихованого незаконного обмеження прав та інтересів осіб, які опиняються у полі уваги органів досудового розслідування. Захист цих прав учасників кримінального провадження є одним із ключових завдань слідчого, прокурора та суду (Kolesnyk, 2021).

Незаперечна довіра до професійної діяльності адвоката, що є основоположною засадою адвокатури, можлива лише за умови суворого виконання принципу конфіденційності. Цей принцип, зокрема, передбачає заборону будь-якого втручання в приватне спілкування між адвокатом і клієнтом. Така вимога обґрунтована тим, що, з одного боку, саме особисте спілкування дає змогу адвокату визначити свою правову позицію в справі, даючи йому можливість чітко орієнтуватися у всій інформації, яка часто є досить масштабною. З іншого боку, забезпечення конфіденційності цього спілкування та подальше дотримання режиму адвокатської таємниці формують основу довірчих відносин між клієнтом та адвокатом (Zaborovskiy, 2021a).

Сутність адвокатської діяльності полягає не лише в наданні правової допомоги, а й у збереженні рівноваги між особистими інтересами клієнтів і суспільними інтересами. Це підкреслює важливість адвокатської етики, яка визначає норми поведінки адвокатів, сприяє підвищенню довіри до їхньої роботи та забезпечує дотримання високих стандартів професійності (Samaichuk, 2024).

Такої думки дотримується А. Грубінко (2025), у своєму дослідженні він зазначає, що інститут адвокатської таємниці є сукупністю правових норм та етичних стандартів, що покладають на адвоката обов'язок зберігати конфіденційність інформації, отриманої від клієнта під час надання правової допомоги. Його існування має ключове значення для зміцнення довіри між адвокатом і клієнтом, а також для забезпечення захисту прав і законних інтересів клієнта.

Матеріали та методи

Важливе місце в правовому регулюванні професійної діяльності адвокатів на території Європейського Союзу належить Загальному

¹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини першої статті 481 Кримінального процесуального кодексу України від 16 жовт. 2019 р. № 13-рп/2019. URL: <https://ccu.gov.ua>

кодексу правил для адвокатів, ухваленому 1 жовтня 1988 року¹. Згідно з цим документом, в будь-якому правовому суспільстві адвокат займає особливу позицію, а його функції виходять за межі простого сумлінного виконання обов'язків у межах закону. Кодекс докладно встановлює основні принципи адвокатської професії. Особлива увага приділяється таким аспектам, як забезпечення незалежності адвоката, формування довірчих відносин між ним і клієнтом, а також дотримання конфіденційності в професійній діяльності².

Метою дослідження є аналіз наявних правових механізмів захисту адвокатської діяльності під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, виявлення основних проблем їхнього практичного застосування, а також розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавчого регулювання та практики правозастосування.

Кримінальне провадження в Україні, зокрема здійснення негласних слідчих (розшукових) дій, їх належне документування, аналіз отриманих результатів, а також процедури зберігання та подальшого використання здобутої інформації, регламентується винятково положеннями кримінально-процесуального законодавства України. Правова основа зазначеного процесу базується на Конституції України, міжнародних договорах, що ратифіковані Верховною Радою України, а також інших національних нормативно-правових актах.

Основні принципи та єдині вимоги, які регулюють організацію та проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також порядок використання отриманих результатів, закріплені в Інструкції з їх організації. Цей документ затверджено Спільним наказом № 114/1042/516/1199/936/1687/5 від 16 листопада 2012 року, виданим Генеральною прокуратурою України, Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, Державною прикордонною службою України, Міністерством фінансів України та Міністерством юстиції України. Відповідно до статті 246 Кримінального процесуального кодексу України, рішення про проведення негласних слідчих дій ухвалює слідчий або прокурор. У передбачених КПК випадках таке рішення приймається слідчим суддею за поданням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим із прокурором³.

¹ Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства: міжнар. док. від 1 жовт. 1988 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_343

² Там само.

³ Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, СБУ, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства юстиції України, Міністерства фінансів України від 16 листоп. 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>

Результати й обговорення

Відповідно до положень статті 246 Кримінального процесуального кодексу України, виконання НСРД є невід'ємною складовою слідчих (розшукових) заходів. Водночас методи проведення таких дій та сам факт їх здійснення залишаються конфіденційними, за винятком випадків, передбачених чинним законодавством. Застосування зазначених заходів дозволено лише за наявності достовірних відомостей щодо вчинення кримінальних правопорушень, а також у разі обґрунтованої неможливості отримання необхідної інформації іншими засобами⁴. Розділ 21 Кримінального процесуального кодексу України визначає види та порядок здійснення негласних слідчих (розшукових) дій, які можуть передбачати втручання в приватне спілкування. До таких заходів належить, зокрема, отримання інформації з телекомунікаційних мереж. Згідно зі статтею 263 КПК України, процедура збирання даних із телекомунікаційних мереж, через які передаються знаки, сигнали, тексти, зображення, звуки чи інші види повідомлень між користувачами, розцінюється як втручання в приватне спілкування⁵.

Таке втручання здійснюється без попереднього повідомлення осіб, які використовують телекомунікаційні засоби для передавання інформації, однак винятково на підставі ухвали слідчого судді. Вказана ухвала може бути винесена лише за умови, що проведення таких заходів надасть можливість отримати інформацію, яка має істотне значення для кримінального провадження. Документ обов'язково містить ідентифікаційні дані, за допомогою яких встановлюють абонента спостереження, конкретну електронну комунікаційну мережу чи термінальне обладнання, що підлягають відповідному втручання. Процедура збирання інформації з електронних комунікаційних мереж передбачає використання спеціалізованих технічних засобів для спостереження, вилучення та реєстрації переданої інформації, що є актуальною для потреб досудового розслідування. Крім того, вона охоплює отримання, оброблення та фіксацію різноманітних сигнальних даних, які передаються через канали зв'язку.

Рішення, ухвалені Європейським судом з прав людини, мають, безумовно, братися до уваги в межах кримінального провадження, що обумовлено їхнім прецедентним характером, який охоплює всі країни, що ратифікували Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод.

Науковці С. В. Ківалова та С. І. Кравченко (2020) обґрунтовано підкреслюють, що в таких

⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

⁵ Там само.

ситуаціях рішення Європейського суду з прав людини стають прецедентними.

Вивчаючи справу «Денисюк та інші проти України», Європейський суд звернув увагу на процедуру видачі дозволів у справах заявників, наголошуючи на важливих аспектах цього процесу, зокрема на тому, що, розглядаючи клопотання від осіб, щодо яких проводилися НСРД, про розкриття ухвал про надання дозволу на такі дії, органи державної влади мають забезпечити належний баланс між їхнім правом на захист, яке гарантує стаття 8 Конвенції, і суспільними інтересами у виявленні й притягненні до відповідальності осіб, винних у тяжких злочинах. Суд підкреслює, що особам, які були об'єктами негласних заходів, зазвичай має бути наданий доступ до відповідних документів, окрім випадків, коли існують переконливі підстави для відмови в такому доступі. Зі змісту матеріалів справи випливає, що національні органи влади відмовили заявникам у доступі до зазначених ухвал, посилаючись лише на їхній статус засекречених. Водночас немає жодних доказів того, що рішення залишити ці документи конфіденційними після завершення розслідування та знищення зібраних матеріалів ґрунтувалося на відповідному балансі в конфлікті інтересів. Європейський суд зосереджував увагу на тому, що стаття 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, яка захищає конфіденційність усієї кореспонденції між особами, надає особливий посилений захист спілкуванню адвокатів зі своїми клієнтами¹. Це стосується не лише випадків надання юридичної консультації, але й будь-якої комунікації між ними, яка все одно потребує посиленого рівня захисту. З огляду на це, будь-які норми законодавства щодо проведення негласних слідчих або розшукових дій, які можуть порушити адвокатську таємницю, мають відповідати найвищим вимогам щодо ясності та чіткості для забезпечення їх законності. Європейський суд розробив основні гарантії, які мають бути закріплені в законодавстві для недопущення зловживання службовими повноваженнями, особливо у випадках отримання секретних даних через негласні слідчі дії².

По-перше, закон має чітко регламентувати межі адвокатської таємниці, визначити порядок та умови її розмежування на конфіденційні й неконфіденційні матеріали, а також уповноважених осіб. З огляду на особливу чутливість цього питання, неприпустимо передавати таку функцію представникам виконавчої влади без контролю з боку незалежного органу.

¹ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) : міжнар. док. від 4 листоп. 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

² Справа «Денисюк та інші проти України» (заява № 22790/19 та 3 інші заяви) : рішення Європейського суду з прав людини від 13 трав. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en-sv/974_007-25#Text

По-друге, законодавчі положення, що регулюють ознайомлення, використання та зберігання отриманих матеріалів, а також заходи безпеки під час передачі цих матеріалів іншим сторонам, мають забезпечувати належний захист конфіденційної інформації. Це стосується також обставин, у яких записи мають або можуть бути видалені чи знищені. Національне законодавство має чітко визначати:

– процедури звітування до незалежного наглядового органу для аналізу випадків отримання матеріалів, що належать до професійної адвокатської таємниці, унаслідок негласних слідчих дій;

– процеси безпечного знищення таких матеріалів;

– умови їх зберігання та використання в межах кримінальних проваджень і розслідувань;

– процедури щодо їхнього безпечного зберігання, передавання та остаточного знищення, як тільки матеріал більше не потрібен для передбачених законом цілей³.

Європейський суд вказав, що Інструкція про негласні слідчі дії від 16 листопада 2012 року не містить чітких вказівок, які б уточнювали положення законодавства щодо захисту спілкування між захисником і клієнтом. Як із матеріалів справи, так і з коментарів Уряду випливає, що в національному законодавстві немає будь-яких доступних інструментів чи врегульованих гарантій, які б визначали порядок дій, що слід застосувати у випадках випадкового перехоплення органами влади конфіденційної розмови підозрюваного із захисником. Це стосується як зняття інформації через телекомунікаційні мережі, так і прослуховування телефонних розмов чи проведення інших подібних слідчих заходів. Отже, залишається відкритим питання: яким чином такі матеріали мають ідентифікуватися як ті, що стосуються конфіденційного спілкування, яким чином їх слід обробляти та знищувати для забезпечення відповідності вимогам частини п'ятої статті 258 Кримінального процесуального кодексу України.

Європейський суд також підкреслив, що будь-яке спілкування адвокатів зі своїми клієнтами заслуговує на підвищений ступінь захисту, причому, згідно зі статтею 8 Конвенції, навіть за умови відсутності на момент конкретної розмови укладеного офіційного договору про надання правової допомоги між адвокатом і клієнтом (пункт 146 рішення).

Щодо дотримання статті 38 Конвенції, Європейський суд зазначив, що у випадках виникнення обґрунтованих побоювань щодо розкриття конкретних документів або інформації через міркування безпеки, конфіденційності чи інших важливих причин, Регламент Суду пропонує низку механізмів для повідомлення про такі

³ Там само.

занепокоєння та їх вирішення найкращим чином. Зокрема, це може передбачати редагування документа, видалення конфіденційних фрагментів тексту, обмеження доступу громадськості до відповідних документів згідно з Правилом 33 Регламенту, або, у разі потреби, проведення засідань у закритому режимі. Починаючи з 25 вересня 2023 року, сторони також мають можливість вимагати застосування процедури оброблення документів з високим ступенем конфіденційності, передбаченої Правилом 44F Регламенту Суду¹.

Захист професійної діяльності адвоката закріплено статтею 8 Конвенції. Відповідно до першої частини статті 8 Конвенції, кожній людині гарантовано право на повагу до її приватного та сімейного життя, житла й листування.

Зауважимо, що доступ до житла чи іншого володіння особи може здійснюватися не лише під час обшуків та оглядів, а й у межах проведення негласних слідчих (розшукових) дій відповідно до глави 21 КПК України або застосування певних заходів для забезпечення кримінального провадження. У подібних випадках існує ризик порушення права людини на повагу до житла, закріпленого міжнародними нормами. Тому судова практика ЄСПЛ щодо порушень прав, гарантованих статтею 8 Конвенції, охоплює не лише обшуки, а й інші процесуальні дії. Посягання на адвокатську таємницю може мати наслідки для належного здійснення правосуддя, а отже завдати шкоди правам, гарантованим статтею 6 Конвенції².

Страсбурзький суд підкреслює важливість загроз, які можуть виявлятися щодо збереження професійної таємниці адвокатів. Ця таємниця є фундаментом довіри, що лежить в основі взаємовідносин між адвокатом і його клієнтом³.

Дотримання права людини на повагу до приватного та сімейного життя, гарантованого Конституцією України та статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, є однією з ключових гарантій у процесі досудового розслідування. Під захистом цього положення Конвенції перебуває також і приватне спілкування, зокрема телефонні розмови, електронне листування в месенджерах тощо. Проте на практиці дедалі частіше виникають ситуації, коли під час проведення досудового розслідування правоохоронні органи незаконно порушують право особи на таємницю приватного спілкування (Perepelytsia, 2019).

¹ Регламент Європейського суду з прав людини від 25 верес. 2023 р. Страсбург. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SO02173>

² ECtHR 16 December 1992, Niemietz v. Germany, No. 13710/88, para. 37; ECtHR 16 October 2007, Wieser and Bicos Beteiligungen GmbH v. Austria, No. 74336/01, paras. 65–66.

³ ECtHR 24 July 2008, André and Another v. France, No. 18603/03, para. 41; ECtHR 21 January 2010, Xavier Da Silveira v. France, No. 43757/05, para. 36

У межах Української національної асоціації адвокатів (далі – Асоціація адвокатів) було створено Комітет із захисту прав адвокатів та Комітет із гарантій юридичної практики (далі – Комітет) як постійний колегіальний дорадчий орган. Основною метою діяльності Комітету є забезпечення захисту професійних та інших прав адвокатів, сприяння дотриманню професійних гарантій і створення необхідних умов для ефективного та якісного виконання їхніх професійних обов'язків.

Для забезпечення порядку з гарантій адвокатської діяльності та захисту Рішенням Ради адвокатів № 183 Україна від 27 липня 2013 р. затверджені Професійні та соціальні права адвокатів⁴.

2024 року Комітет отримав 88 скарг від адвокатів, які підтверджували факт порушення їхніх професійних прав та гарантій юридичної практики; водночас регіональні ради адвокатів отримали 193 такі скарги. За перші два квартали 2025 року Комітет отримав 23 скарги, тоді як регіональні ради адвокатів – 57 скарг щодо аналогічних порушень.

Серед найпоширеніших порушень, про які повідомляли адвокати, були вилучення особистих речей і документів, що складають досье адвокатів та містять конфіденційну інформацію, без належного судового дозволу.

Слід також зауважити, що 15 вересня 2025 року Рада адвокатів України на позачерговому засіданні ухвалила звернення до Президента України з проханням підписати Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо забезпечення гарантій адвокатської діяльності» № 4547-IX, який було прийнято Верховною Радою 16 липня 2025 року⁵. Цей Закон встановлює адміністративну відповідальність за публічне ототожнення адвоката з його клієнтом. Однією зі змін, внесених законом, є перегляд статті 397 Кримінального кодексу України (втручання в діяльність адвоката захисту або представника) з розширенням її формулювання. Зокрема, до кримінального переслідування за оновленою редакцією належатимуть такі незаконні дії, як:

– незаконне перешкоджання зустрічі адвоката з особою, яка отримує правову допомогу, а також будь-яке навмисне втручання в професійну

⁴ Рішенням Ради адвокатів України від 27 лип. 2013 р. № 183. URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/poryadki/2013.07.27-poryadok-dij-z-zabespechennya-garantij-183.pdf>

⁵ Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення дотримання гарантій адвокатської діяльності: проєкт Закону України від 16 груд. 2024 р. № 12320. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/3002539>

діяльність адвоката або виконання ним своїх обов'язків із захисту чи представництва особи, встановлених законами чи іншими правовими нормами;

– ті самі дії, здійснені шляхом втручання в будь-якій формі в конфіденційне спілкування між адвокатом або адвокатами та особою, якій надається правова допомога, зокрема прослуховування, перехоплення, запис розмов, повідомлень або листування; незаконний огляд, копіювання, вилучення чи розголошення матеріалів (документів), зібраних, опрацьованих чи підготовлених адвокатом; незаконний доступ до інформації, що міститься на пристроях або носіях даних, які адвокат використовує у своїй професійній діяльності; а також незаконне проникнення до помешкання адвоката, його офісу чи робочого місця, проведення там обшуків або інших слідчих дій;

– особисті обшуки адвоката, запити або вилучення його документів, а також будь-які інші умисні дії, що спричиняють доступ третіх осіб до інформації про адвоката та клієнта або розкриття адвокатської таємниці, допускаються лише у порядку та випадках, визначених Кримінальним процесуальним кодексом України¹.

У роботі Л. П. Нестерчука (2023) «Питання регулювання адвокатської таємниці країн Європейського Союзу та України» увагу зосереджено на необхідності розроблення та впровадження міжнародно-правових стандартів захисту адвокатської таємниці в Україні. Автор підкреслює, що Європейський суд з прав людини у своїх прецедентних рішеннях визначив основоположні принципи гарантування адвокатської таємниці в кримінальному провадженні, які наразі слугують ustalеними нормативними орієнтирами для держав-членів Європейського Союзу.

Як зазначає у своїй науковій статті Яровий (2020), що, попри визначені гарантії, право адвоката на приватність не є абсолютним і в окремих виняткових випадках може бути обмежене. Це особливо актуально для запобігання тяжким резонансним злочинам. Наприклад, втручання в приватне спілкування адвоката з клієнтом складно вважати невинуватим, якщо обговорюються деталі підготовки терористичного акту або вбивства свідка, який дав викривальні свідчення проти клієнта в кримінальному провадженні. Саме такі критерії закладено Європейським судом з прав людини в його прецедентній практиці (Yarovyi, 2020). Попри встановлені гарантії, право адвоката на приватність не належить до категорії абсолютних. У певних

виняткових обставинах це право може бути обмежене. Зокрема, такі обмеження доцільні у випадках, коли необхідно запобігти вчиненню особливо тяжких злочинів, що мають значний суспільний резонанс.

Науковці наголошують, що система гарантій, яка забезпечує здійснення адвокатської діяльності відповідно до чинного законодавства, була розроблена з урахуванням вимог міжнародних нормативно-правових актів, напрацьовань судової практики та найкращих світових стандартів у сфері функціонування адвокатури. Проте все ще існує низка проблем, зокрема невідповідність між окремими положеннями матеріального й процесуального права, що ускладнює реалізацію цих гарантій на практиці. Водночас ефективність цих гарантій значною мірою залежить від того, наскільки послідовно та якісно будуть застосовуватися ключові принципи, зокрема незалежність адвокатів і забезпечення повної конфіденційності їхньої професійної діяльності. Такі вимоги є необхідною умовою для створення сприятливого середовища, у якому адвокатура могла б належним чином виконувати свої функції (Bosa, 2023; Zaborovskiy, 2021b).

Українська адвокатська спільнота, попри наявність формально закріплених гарантій професійної діяльності, наразі не здатна повною мірою ефективно реалізовувати їх на практиці (Tarasiuk, 2020).

У наукових публікаціях українських дослідників, зокрема у дослідженні О. С. Зайця (2024), підкреслюється, що Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» містить доволі прогресивні положення, які передбачають індемнітет адвоката як важливу гарантію професійної діяльності. Водночас звертають увагу на певні недоліки цих норм. Основна проблема полягає в тому, що індемнітет адвоката не закріплений у законі однією чітко визначеною нормою. Це ускладнює забезпечення необхідних гарантій для здійснення адвокатської діяльності та створює додаткові перешкоди для реалізації цього механізму захисту (Zaiats, 2024, p. 287).

Серед найбільш поширених порушень гарантій адвокатської діяльності продовжують залишатися спроби фактичного ототожнення адвокатів з їхніми клієнтами. Це часто призводить до порушень під час проведення обшуків у приміщеннях адвокатів, ускладнення виконання ними професійних обов'язків через необґрунтовані скарги або звернення з вимогами притягнути до відповідальності, а також до інших схожих дій (Zaiats, 2024, p. 175).

Особливу складність становить питання допустимості використання доказів, здобутих із порушенням адвокатської таємниці. У цьому аспекті ключову роль відіграє практика Європейського суду з прав людини, який послідовно акцентує неприпустимість втручання в конфіденційні взаємини між адвокатом і клієнтом без

¹ Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення дотримання гарантій адвокатської діяльності : проект Закону України від 16 груд. 2024 р. № 12320. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/3002539>

винятково серйозних підстав. Водночас в Україні помітний недостатній рівень впровадження цих стандартів у національну правозастосовну практику (Kotiv, 2025).

Неправильне виконання процесуальних норм, передбачених законодавством, під час отримання та документування доказів ставить під сумнів їхню достовірність. Як наслідок, такі докази можуть бути визнані недопустимими. Порушення правових вимог у процесі збирання доказів створює загрозу основоположним правам і свободам особи, які держава зобов'язана гарантувати відповідно до статті 3 Конституції України (Melnychuk, 2024).

Незаконне втручання в процес спілкування між адвокатом і клієнтом або отримання матеріалів, що містять конфіденційну інформацію, захищену принципом адвокатської таємниці, є серйозним порушенням закону. З огляду на це, передбачено низку важливих юридичних наслідків. По-перше, такі матеріали автоматично вилучаються зі списку доказів, які можуть бути використані в судовому процесі. По-друге, їх застосування в судовій практиці суворо заборонено незалежно від того, яким чином вони були отримані, оскільки це суперечить встановленим нормам правосуддя. Крім того, будь-які докази, отримані на основі таких матеріалів або пов'язані з ними, також не можуть бути прийняті до розгляду через дію принципу «плодів отруєного дерева». Отже, законодавство чітко обмежує використання інформації, отриманої з порушенням адвокатської таємниці, тим самим забезпечуючи захист прав учасників правових відносин і дотримання основних принципів справедливого судочинства.

Згідно зі статтею 253 Кримінального процесуального кодексу України, особам, чії конституційні права були тимчасово обмежені під час здійснення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваному та його захисникові обов'язково спрямовується письмове повідомлення. Цей документ видається прокурором або слідчим за його дорученням і містить відомості про характер обмежень прав. Час направлення повідомлення визначається з урахуванням можливих ризиків, пов'язаних із гарантуванням цілей досудового розслідування, забезпеченням громадської безпеки та захистом життя і здоров'я осіб, які брали участь у проведенні негласних заходів. Інформація про їх реалізацію та результати має бути передана не пізніше ніж упродовж дванадцяти місяців після завершення дій або до моменту передачі обвинувального акту до суду. Згідно з положеннями пункту 7.1.2, повідомлення має обов'язково містити інформацію про тип проведених НСРД. Окрім того, необхідно зазначити, чи будуть здобуті матеріали використані в межах кримінального провадження або підлягатимуть знищенню відповідно до встановлених процедур.

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України не передбачає спеціального механізму інформування органів прокуратури у випадках, коли слідчі під час проведення НСРД здійснюють перехоплення комунікації між адвокатом захисту та його клієнтом. Водночас прокурор виконує ключову роль у забезпеченні процесуального нагляду за законністю таких дій, зокрема негласних слідчих розшукових заходів. У разі виявлення порушень з боку слідчих прокурор зобов'язаний вжити відповідних заходів реагування, що може передбачати скасування виданого дозволу на проведення таких дій, визнання здобутих доказів недопустимими або ініціювання процедури притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності. Зазначені дії регламентуються нормами статей 36, 87 і 246–275 Кримінального процесуального кодексу України, а також положеннями статей 2 і 17 Закону України «Про прокуратуру»¹.

Відповідно до положень частини п'ятої статті 258 Кримінального процесуального кодексу України, втручання в приватне спілкування між захисником і підозрюваним, обвинуваченим, засудженим чи виправданим є забороненим. Водночас частина четверта цієї статті уточнює перелік дій, які вважаються такими видами втручання. До них входять: здійснення аудіо- чи відеоконтролю особи; накладення арешту, проведення огляду або вилучення кореспонденції; отримання даних з електронних комунікаційних мереж; доступ до інформації, яка розміщена в електронних інформаційних системах. Ця частина Кримінального процесуального кодексу України містить чітку заборону на порушення конфіденційності комунікації між адвокатом і його клієнтом. Вказана норма передбачає, що негласні слідчі (розшукові) заходи, які можуть загрожувати принципу захисту адвокатської таємниці, не підлягають здійсненню в межах кримінального процесу. Відповідно до ч. 1 ст. 258 КПК «Ніхто не може зазнавати втручання у приватне спілкування без ухвали слідчого судді». Таке положення є важливим механізмом для гарантування захисту прав громадян і дотримання професійної конфіденційності адвокатів².

Кримінальний кодекс (статті 162, 163) встановлює відповідальність за незаконне втручання в приватне життя людини у випадках незаконного проникнення до житла чи іншого володіння особи, проведення безпідставного огляду або обшуку, а також незаконного виселення чи інших дій, які порушують недоторканність житла громадян. Особливу увагу приділено випадкам, коли такі дії здійснюються службовими особами або супроводжуються застосуванням

¹ Про прокуратуру : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

насильства чи загрозою його використання. Порухення конфіденційності листування, телефонних переговорів, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передається засобами зв'язку або через комп'ютерні засоби. Посилена відповідальність настає за аналогічні дії, якщо вони здійснені щодо державних або громадських діячів, виконані службовою особою чи за допомогою спеціальних технічних засобів для негласного отримання інформації¹.

Кодекс поведінки європейських адвокатів є важливим нормативним документом, що закладає фундаментальні принципи та стандарти професійної діяльності адвокатів відповідно до європейських норм. У ньому чітко визначено ключові положення, які регулюють надання правової допомоги, зокрема дотримання таких базових принципів адвокатської діяльності, як незалежність, довіра, особиста чесність і захист конфіденційності. Крім того, адвокатам настійливо рекомендується постійно вдосконалювати свої знання та професійні компетенції, що є необхідною умовою для підтримання високого рівня довіри й престижу їхньої професії².

Варто звернути увагу на Загальні принципи для спільноти юристів, ухвалені Міжнародною асоціацією юристів 20 вересня 2006 року, у яких наголошується, що юристи в усьому світі є професіоналами у сфері права, які пріоритетно захищають інтереси своїх клієнтів, ставлячи їх вище за власні, і прагнуть забезпечити дотримання принципу верховенства права. Основні засади роботи адвокатів також закріплені в інших міжнародних правових документах³.

Європейський суд з прав людини підкреслив, що держава не повинна втручатися в усі аспекти діяльності адвоката, оскільки це порушує принцип його незалежності. Водночас на неї покладається обов'язок створювати базові умови, які забезпечують ефективне спілкування та взаємодію між адвокатом і його підзахисним під час підготовки до розгляду справи⁴.

З набуттям чинності КПК України у 2012 році виникла суперечність між окремими його положеннями, такими як стаття 14 і норми глави 21, що регламентує підстави та порядок втручання у приватне спілкування в межах кримінального

провадження, з одного боку, та статтю 31 Конституції України – з іншого. Ця колізія потребує негайного правового врегулювання, аби запобігти можливим зловживанням під час санкціонованого втручання в приватне спілкування та забезпечити дотримання принципу верховенства права у відповідній сфері (Rusinov, 2023). Згідно з положеннями кримінально-процесуального законодавства, негласні слідчі (розшукові) дії, що стосуються втручання в приватне спілкування (за винятком випадків, передбачених частиною 2 статті 264 КПК України), можуть здійснюватися винятково в межах кримінальних проваджень, пов'язаних із тяжкими або особливо тяжкими злочинами. Водночас положення статті 31 Конституції такого обмеження не передбачають, наголошуючи на можливості такого втручання з метою запобігання саме злочину. Отже, це фактично допускає його застосування в кримінальних провадженнях щодо правопорушень, які не належать до категорії тяжких або особливо тяжких. Основною причиною цих розбіжностей є застарілість правових норм статті 31 Конституції України. Вони лише частково відображають глибинну трансформацію кримінально-процесуального законодавства з 1996 року, зокрема в аспектах забезпечення права на приватність у кримінальному провадженні та гарантій його захисту відповідно до практик розвинених правових систем. Водночас ситуація ускладнюється через інертність, непослідовність і відсутність системного підходу в процесі законотворчості в Україні (Zhurave, & Kovalenko, 2022). Враховуючи зазначене, ми цілком поділяємо думку П. М. Мітрухова (2019), який дійшов переконливого висновку щодо необхідності адаптації цієї правової норми Конституції до сучасних реалій.

І. М. Чекмарьова, В. В. Ярош і Л. М. Кулик (2025) у статті «Аналіз міжнародного законодавства щодо порушення недоторканності житла» виокремлюють відмінності правового регулювання цього питання в різних державах, що зумовлює специфіку судового контролю та особливості застосування відповідних норм на практиці. Автори досліджують проблематику порушення права на недоторканність житла, його правові наслідки, а також аналізують судову практику, зокрема рішення Європейського суду з прав людини, у яких надавалася оцінка втручання в приватне життя, житло та кореспонденцію. Особливо підкреслюється, що відсутність чіткого законодавчого визначення поняття «житло» в українському праві ускладнює ефективний захист прав громадян. Науковці зазначають, що проблема визначення меж цього поняття залишається актуальною та потребує додаткового нормативного врегулювання. Водночас наголошується на ключовій ролі судів у забезпеченні дотримання відповідних прав, особливо з огляду на те, як прогалини в правовому регулюванні можуть впливати на реальні механізми захисту прав людини в умовах сучасних викликів (Chekmareva, Yarosh, & Kulyk, 2025).

¹ Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

² Кодекс поведінки європейських адвокатів від 28 жовт. 1988 р. URL: [http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/kodeks_povedink_y_eyropeyskykh_advokativ\(ukr\).pdf](http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/kodeks_povedink_y_eyropeyskykh_advokativ(ukr).pdf)

³ Основні положення про роль адвокатів : міжнар. док. від 7 верес. 1990 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_313

⁴ Справа «Камасинського (Kamasinski Case)» : рішення Європейського суду з прав людини від 23 черв. 1989 р URL: <http://eurocourt.in.ua/GetArticles/ByCategory.asp?CategoryId=2>

Ю. М. Кириченко та Н. О. Резанова (2023) у праці «Право на недоторканність житла в Україні та європейських державах: порівняльно-правові аспекти конституційного регулювання» обґрунтують потребу приведення статті 30 Конституція України у відповідність до міжнародних стандартів захисту прав людини. У дослідженні здійснено порівняльний аналіз конституційного закріплення права на недоторканність житла в Україні та в європейських державах. Автори підкреслюють, що в конституціях країн Європи відповідні положення сформульовані більш детально, із чітким визначенням винятків та обов'язковим процесуальним обґрунтуванням їх застосування. Науковці наголошують на доцільності модернізації положень Конституції України з урахуванням міжнародно-правових вимог і позитивного зарубіжного досвіду. Такий крок, на їхню думку, сприятиме усуненню колізій між нормами міжнародного права та національним законодавством України (Kurychenko, & Rezanova, 2023).

Ми поділяємо погляди М. Семенова та Є. Єрмоленко (2025), які у своїй праці «Адвокатська таємниця: проблеми законодавчого регулювання на шляху євроінтеграції» дійшли висновку, що українське законодавство містить низку норм, спрямованих на забезпечення ефективності адвокатської діяльності, захист професійних прав адвокатів, дотримання принципу конфіденційності та охорону адвокатської таємниці. Для більш ефективного створення умов для здійснення адвокатської діяльності та захисту професійної таємниці адвокатів потрібно продовжувати вдосконалювати нормативну базу. Це передбачає адаптацію законодавства до стандартів євроінтеграції України з урахуванням практики Європейського суду з прав людини (Semenova, & Yermolenko, 2025).

Здійснення негласних слідчих (розшукових) дій і використання їхніх результатів у кримінальному провадженні неможливе без належного правового врегулювання відповідних процесуальних відносин. Правове регулювання виконує роль правової гарантії дотримання законності цих дій і легітимності отриманих результатів (Smahliuk, 2022).

Необхідно розглянути можливість внесення змін до українського законодавства, які б запроваджували імперативну заборону на здійснення НСРД щодо адвокатів з чіткою регламентацією винятків. Оптимальне формулювання могло б бути таким: здійснення негласних слідчих (розшукових) дій щодо адвокатів, які виконують свої професійні обов'язки, забороняється, окрім випадків, коли існують достатні підстави вважати, що вони готують або скоїли тяжкий чи особливо тяжкий злочин¹.

¹ Огляд рішень Європейського суду з прав людини за статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (кримінальний процесуальний аспект: обшук) / відпов. за вип. О. В. Саленко. Київ, 2023. 45 с.

Необхідність внесення змін до правового регулювання НСРД щодо адвокатів обумовлена наявністю прогалин у чинному законодавстві, які нерідко використовуються з метою отримання конфіденційної інформації. Вказані дії правоохоронних органів спричиняють порушення ключового принципу довіри між клієнтом і його захисником, що суттєво ускладнює забезпечення ефективного захисту прав та інтересів клієнтів. Такі зловживання потребують негайного усунення, оскільки вони завдають значної шкоди функціонуванню судової системи та суперечать фундаментальним засадам верховенства права.

Аналіз рішень Європейського суду з прав людини дає змогу виокремити ключові гарантії забезпечення права на участь адвоката в кримінальному провадженні. Серед них можна назвати такі аспекти, як забезпечення конфіденційності комунікації між підзахисним та адвокатом, дотримання принципу ефективного захисту, право особи на вільний вибір захисника, гарантування своєчасного доступу до правової допомоги, встановлення обмежень щодо можливості відмови від юридичної допомоги, а також обов'язок слідчих органів інформувати осіб про їхнє право на правову підтримку. Крім цього, важливими є доступ до необхідних послуг і заходів, пов'язаних із кваліфікованою юридичною допомогою, надання достатнього часу для підготовки дієвого захисту та дотримання принципу адвокатської таємниці (Balatska, 2018). Отже, міжнародні стандарти кримінального судочинства можуть бути реалізовані як безпосередньо адвокатом, шляхом їхнього практичного застосування та забезпечення виконання рішень Європейського суду з прав людини, так й іншими суб'єктами, наділеними відповідними повноваженнями в межах кримінального провадження. Серед таких суб'єктів можна виокремити суд, слідчого суддю, прокурора, слідчого, а також представників оперативних підрозділів тощо.

Вирішуючи питання про процесуальні наслідки порушення права на захист, необхідно керуватися нормами частини першої ст. 87 Кримінального процесуального кодексу України. Відповідно до цих положень, недопустимими визнаються докази, отримані внаслідок істотного порушення прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, ратифікованими Верховною Радою України. Крім того, недопустимими є й інші докази, що базуються на інформації, одержаній шляхом істотного порушення таких прав і свобод².

Принцип верховенства права слід розуміти як основоположну гарантію захисту прав і свобод людини, а також як ключовий інструмент для запобігання можливим зловживанням від слідчих

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

органів, прокуратури, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження. Дотримання цього принципу є основою гармонізації суперечливих інтересів і забезпечення справедливості в усьому процесі кримінального провадження (Тymoshchuk, 2025).

Висновки

На підставі проведеного дослідження цієї тематики ідентифіковано низку законодавчих прогалин, які в окремих випадках можуть бути використані з метою отримання доступу до конфіденційної інформації:

1. Відсутність ефективних механізмів у законодавстві для запобігання втручанню в адвокатську діяльність шляхом НСРД. У чинному Кримінальному процесуальному кодексі України не передбачено окремого механізму повідомлення прокуратури в ситуаціях, коли під час негласних слідчих (розшукових) дій слідчі здійснюють перехоплення комунікацій між адвокатом захисту та його клієнтом. Водночас прокурор здійснює процесуальний нагляд за дотриманням законності, зокрема й у межах негласних слідчих заходів. У разі виявлення порушень з боку слідчих прокурор зобов'язаний ухвалювати відповідні рішення, які можуть передбачати скасування дозволу на проведення дій, визнання отриманих доказів недопустимими або ініціювання дисциплінарної відповідальності щодо винних осіб.

2. Розбіжності правових норм Конституції України з положеннями кримінально-процесуального законодавства. Згідно з нормами кримінально-процесуального законодавства, НСРД, що передбачають втручання в приватне спілкування (за винятком випадків, зазначених у частині 2 статті 264 КПК України), здійснюють винятково в межах кримінальних проваджень, які стосуються тяжких або особливо тяжких злочинів. Водночас стаття 31 Конституції України не містить такого обмеження, наголошуючи на можливості втручання в приватне спілкування з метою запобігання злочинам загалом. Унаслідок цього виникає ситуація, за якої таке втручання можливе і в кримінальних провадженнях щодо правопорушень, що не належать до категорії тяжких чи особливо тяжких. Основна причина таких суперечностей полягає у застарілості положень статті 31 Конституції України.

3. Колізії між положеннями міжнародного права та національним законодавством України. Відсутність чіткого законодавчого визначення терміну «житло» у правовій системі України значно ускладнює ефективний захист прав громадян, зокрема їхнього права на недоторканність житла та кореспонденції. Питання встановлення меж цього поняття залишається актуальним і потребує додаткового нормативного регулювання. У конституціях європейських країн відповідні положення зазвичай прописані більш детально, із точним визначенням винятків і

необхідним процедурним обґрунтуванням їхнього застосування. В українському контексті постає потреба в модернізації положень Конституції з урахуванням міжнародно-правових стандартів і позитивного досвіду інших країн.

4. Європейський суд зазначив, що Інструкція про негласні слідчі дії, ухвалена 16 листопада 2012 року, не містить чітких положень, які б деталізували законодавчі норми щодо захисту конфіденційного спілкування між адвокатом і клієнтом. У національному законодавстві також не передбачено наявності доступних механізмів чи визначених гарантій, що регулюють порядок дій у разі випадкового перехоплення правоохоронними органами приватної розмови підозрюваного з його захисником. Це стосується як отримання інформації через телекомунікаційні мережі, так і прослуховування телефонних розмов чи інших аналогічних слідчих заходів. У результаті залишається невирішеним питання про те, яким чином матеріали можуть бути ідентифіковані як ті, що стосуються конфіденційного спілкування, якими мають бути процедури їхнього опрацювання та знищення для відповідності положенням частини п'ятої статті 258 Кримінального процесуального кодексу України.

Отже, доцільно розглянути можливість внесення змін до українських правових норм, які б запроваджували імперативну заборону на проведення негласних слідчих (розшукових) дій щодо адвокатів, окрім чітко визначених виняткових випадків. Оптимальним рішенням може бути регламентація, відповідно до якої такі дії забороняються, якщо адвокат виконує свої професійні обов'язки, за винятком ситуацій, коли існують вагомі докази підозри в підготовці або вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину.

Принцип верховенства права слід розглядати як одну з найважливіших ідей, яка забезпечує базові гарантії щодо захисту прав, свобод і гідності кожної людини. Він є не лише основою для функціонування правової системи, а й ключовим механізмом, що запобігає можливим порушенням закону чи зловживанням владою з боку правоохоронних органів, зокрема слідчих, прокурорів, слідчих суддів і судів, у межах кримінального провадження. Дотримання цього принципу має фундаментальне значення для встановлення балансу між різними, часто суперечливими, інтересами учасників процесу. Воно також дає змогу досягти справедливості, забезпечуючи неупереджений і чесний підхід до кожної сторони на всіх етапах кримінального розгляду. Отже, верховенство права слугує основою правосуддя та гарантує дотримання норм і правил, необхідних для функціонування цивілізованого суспільства.

Щоб забезпечити належні умови для здійснення адвокатської діяльності та захистити професійну таємницю, необхідно й надалі вдосконалювати нормативно-правову базу.

References

- [1] Balatska, O.R. (2018). Practical problems of ensuring the right to defense of a suspect in the context of the practice of the European Court of Human Rights. *Journal of the National University "Ostroh Academy". Series "Law"*, 1(17), 1-18. Retrieved from <http://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/7369>
- [2] Bosa, I.V. (2023). Guarantees of legal activity: features and mechanism of implementation. *Scientific notes. Series "Law"*, 14, 210-215. DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-210-215
- [3] Chekmareva, I.M., Yarosh, V.V., & Kulyk, L.M. (2019). Analysis of international legislation on the violation of the inviolability of housing. *Analytical and comparative law*, 2, 915-919. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.02.136
- [4] Hrubinko, A. (2025). Institute of Lawyer Secrecy (Polish Experience). *Current Problems of Law*, 2(42), 178-185. DOI: 10.35774/app2025.02.178
- [5] Kivalova, S.V., & Kravchenko, S.I. (Eds.). (2020). *Scientific and practical commentary on the Criminal Procedure Code of Ukraine*. Odesa: Phoenix, Retrieved from <https://hdl.handle.net/11300/23300>
- [6] Kyrychenko, Yu., & Rezanova, N. (2023). The right to inviolability of housing in Ukraine and European states: comparative legal aspects of constitutional regulation. *Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 4(125), 13-19. DOI: 10.31733/2078-3566-2023-4-13-19
- [7] Kolesnyk, V.A. (2021). Guarantees of observance of the rights of the individual when conducting covert investigative (detective) actions. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 63, 293-297. DOI: 10.24144/2307-3322.2021.63.51
- [8] Kotiv, M.R. (2025). Legal privilege or conditional guarantee? On the question of the absoluteness of attorney-client privilege. *Scientific notes of the Lviv University of Business and Law. Economic series. Legal series*, 44, 621-629. DOI: 10.5281/zenodo.17069333
- [9] Melnychuk, Yu.L. (2024). The concept of admissibility of evidence in criminal proceedings. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "Law"*, 5(86), 107-115. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.86.5.1
- [10] Mitrukhov, P.M. (2019). Solving certain legislative problems in the activities of the National Police of Ukraine. *Modern European policing and the possibilities of its use in the activities of the National Police of Ukraine: collection of abstracts of the participants of the International Scientific - Practical Conference* (pp. 167-168). Kharkiv: KhNUVS. Retrieved from https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/11_04_2019/pdf/84.pdf
- [11] Nesterchuk, L.P. (2023). Issues of regulating attorney-client privilege in the European Union and Ukraine. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series "Jurisprudence"*, 61, 134-137. DOI 10.32841/2307-1745.2023.61.27
- [12] Perepelytsia, S.I. (2019). Respect for the rights of the individual during interference with private communication in criminal proceedings. *Forum Prava*. 55(2). 70-79. DOI: 10.5281/zenodo.2635569
- [13] Rusinov, Ye.O. (2023). Guarantees of the legality of evidence collection by investigative units of the security agencies of Ukraine when conducting covert investigative (search) actions in criminal proceedings. *Bulletin of the Criminological Association of Ukraine*, 3(30), 550-560. DOI: 10.32631/vca.2023.3.53
- [14] Samaichuk, M.V. (2024). *Guarantees of advocacy and problems of their realization. Qualification work*. Odessa National University named after I.I. Mechnikov.
- [15] Semenova, M., & Yermolenko, Ye. (2025). Lawyer's secrecy: problems of legislative regulation on the path of European integration. *Foresight of Ukraine's development: strategic impulses of sustainable development in economics, management, marketing and public administration: materials of the III international scientific and practical conference* (pp.390-393). Zaporizhzhia: Tavrichesky State Agrotechnological University named after Dmytro Motorny. Retrieved from <http://www.tsatu.edu.ua/ep/wp-content/uploads/sites/31/materialy-konferencyi.pdf#page=390>
- [16] Smahliuk, S.V. (2022). Legal regulation of procedural activities on conducting covert investigative (search) actions and using their results in criminal proceedings. *Our Law*, 4, 211-218. DOI: 10.32782/NP.2022.4.36
- [17] Tarasiuk, S.M. (202). Criminal procedural mechanism for ensuring the constitutional rights of a person when conducting investigative (search) actions in his or her home or other possession. *Candidate's thesis*. Kyiv.
- [18] Tymoshchuk, S. (2025). Interference in private communication: problematic issues and ways to solve them. *Science and Law Enforcement*, 3(69), 172-179. DOI: 10.33270/0525693.20
- [19] Yarovyi, A.R. (2020). Legal regulation of conducting covert investigative (search) actions. *Legal scientific electronic journal*, 1, 257-261. DOI: 10.32782/2524-0374/2020-1/62
- [20] Zhuravel, V.A., & Kovalenko, A.V. (2022). Research of evidence in criminal proceedings as a component of the evidentiary process. *Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 29 (2), 313-328. DOI: 10.31359/1993-0909-2022-29-2-313

- [21] Zaborovskyi, V.V. (2021a). Confidential communication between a lawyer and his client as a guarantee of carrying out legal activities. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 66, 244-250. DOI: 10.24144/2307-3322.2021.66.40
- [22] Zaborovskyi, V.V. (2021b). Restrictions on confidential communication between a lawyer and his client under the legislation of foreign countries and the practice of the ECHR. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 67, 291-295. DOI: 10.24144/2307-3322.2021.67.55
- [23] Zaiats, O.S. (2024). Legal provision of guarantees of legal activity in Ukraine. *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University*, 84(4), 172-176. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.84.4.24

Список використаних джерел

- [1] Балацька О. Р. Практичні проблеми забезпечення права на захист підозрюваного в контексті практики Європейського суду з прав людини. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2018. № 1 (17). С. 1–18. URL: <http://eprints.ua.edu/id/eprint/7369>
- [2] Боса І. В. Гарантії адвокатської діяльності: ознаки та механізм реалізації. *Наукові записки. Серія «Право»*. 2023. № 14. С. 210–215. DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-210-215
- [3] Чекмарьова І. М., Ярош В. В., Кулик Л. М. Аналіз міжнародного законодавства щодо порушення недоторканності житла. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 2. С. 915–919. DOI 10.24144/2788-6018.2025.02.136
- [4] Грубінко А. Інститут адвокатської таємниці (досвід Польщі). *Актуальні проблеми правознавства*. 2025. № 2 (42) С. 178–185. DOI: 10.35774/app2025.02.178
- [5] Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / за ред. С. В. Ківалова, С. І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/23300>
- [6] Кириченко Ю., Резанова Н. Право на недоторканність житла в Україні та європейських державах: порівняльно-правові аспекти конституційного регулювання. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 4 (125). С. 13-19. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2023-4-13-19>
- [7] Колесник В. А. Гарантії дотримання прав особи при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Вип. 63. С. 293–297. DOI: 10.24144/2307-3322.2021.63.51
- [8] Котів М. Р. Правовий привілей чи умовна гарантія? До питання про абсолютність адвокатської таємниці. *Наукові записки Львівського університету бізнесу і права. Серія «Економічна», «Юридична»*. 2025. Вип. 44. С. 621–629. DOI: 10.5281/zenodo.17069333
- [9] Мельничук Ю. Л. Поняття допустимості доказів у кримінальному процесі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2024. № 5 (86) С. 107–115. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.86.5.1
- [10] Мітрухов П. М. Вирішення окремих законодавчих проблем у діяльності Національної поліції України. *Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України* : зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 11 квіт. 2019 р.). Харків : ХНУВС, 2019. С. 167–168. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/11_04_2019/pdf/84.pdf
- [11] Нестерчук Л. П. Питання регулювання адвокатської таємниці країн Європейського Союзу та України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2023 № 61. С. 134–137. DOI: 10.32841/2307-1745.2023.61.27
- [12] Перепелиця С. І. Дотримання прав особи під час втручання в приватне спілкування в кримінальному провадженні. *Форум Права*. 2019. № 55 (2). С. 70–79. DOI: 10.5281/zenodo.2635569
- [13] Русінов Є. О. Гарантії законності збирання доказів слідчими підрозділами органів безпеки України при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2023. № 3 (30). С. 550–560. DOI: 10.32631/vca.2023.3.53
- [14] Самайчук М. В. Гарантії адвокатської діяльності та проблеми їх реалізації : кваліфікаційна робота. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2024. 80 с.
- [15] Семенова М., Ермоленко Є. Адвокатська таємниця: проблеми законодавчого регулювання на шляху євроінтеграції. *Форсайт розбудови України: стратегічні імпульси сталого розвитку в економіці, менеджменті, маркетингу та публічному управлінні* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 27 трав. 2025 р.). Запоріжжя : Тавр. держ. агротехнол. ун-т ім. Д. Моторного, 2025. С. 390–393 URL: <http://www.tsatu.edu.ua/ep/wp-content/uploads/sites/31/materialy-konferenciyi.pdf#page=390>
- [16] Смаглюк С. В. Правове регулювання процесуальної діяльності з проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні. *Наше право*. 2022. № 4. С. 211–218. DOI: 10.32782/NP.2022.4.36
- [17] Тарасюк С. М. Кримінальний процесуальний механізм забезпечення конституційних прав особи при проведенні в її житлі чи іншому володінні слідчих (розшукових) дій : дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Київ, 2020. 255 с.

- [18] Тимощук С. Втручання в приватне спілкування: проблемні питання та шляхи їх вирішення. *Наука і правоохоронна*. 2025. Вип. 3 (69). С. 172–179. DOI: 10.33270/0525693.20
- [19] Яровий А. Р. Правове регулювання проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 1. С. 257–261. DOI: 10.32782/2524-0374/2020-1/62
- [20] Журавель В. А., Коваленко А. В. Дослідження доказів у кримінальному провадженні як складова процесу доказування. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. Т. 29. № 2. С. 313–328. DOI: 10.31359/1993-0909-2022-29-2-313
- [21] Заборовський В. В. Конфіденційне спілкування адвоката зі своїм клієнтом як гарантія здійснення адвокатської діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Вип. 66. С. 244–250. DOI: 10.24144/2307-3322.2021.66.40
- [22] Заборовський В. В. Обмеження конфіденційного спілкування адвоката зі своїм клієнтом за законодавством зарубіжних країн та практикою ЄСПЛ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Вип. 67. С. 291–295. DOI: 10.24144/2307-3322.2021.67.55
- [23] Заяць О. С. Правове забезпечення гарантій адвокатської діяльності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Вип. 84. Ч. 4. С. 172–176. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.84.4.24
-

YEVTUSHENKO OIha

Head of the International Communication Department of the Main Investigation

Department of the National Police of Ukraine

01601, 10 Akademika Bohomoltsa St., Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8898-5737>

Risks of Violation of Attorney-Client Privilege during Covert Investigative (Search) Actions

Abstract. In recent years, cases have been increasingly recorded in Ukraine when investigative bodies initiate covert investigative (search) actions against lawyers, justifying this by the needs of the investigation. However, practice shows that such actions are often carried out in violation of the principles of the rule of law, attorney-client privilege, and the procedural status of the defense attorney. This not only jeopardizes the rights of a particular lawyer, but also undermines the effectiveness of the functioning of the entire justice system. It is worth noting the insufficient state guarantees for the preservation of attorney-client privilege. In particular, law enforcement agencies sometimes avoid the process of a warranted search by resorting to covert investigative measures, such as wiretapping of conversations between an attorney and a client. This creates significant difficulties for attorneys when trying to prove the illegality of such actions. When contacting the competent authorities, they often receive answers based on the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine. According to these norms, a person whose rights have been temporarily restricted as a result of covert investigative measures must be notified of this within twelve months after the completion of the specified measures. The lack of effective mechanisms in the legislation to prevent interference in advocacy activities through the NSRD may become the basis for large-scale violations of the principle of equality of arms and the right to defense. To achieve the goal, the author used methods characteristic of legal science. The study was conducted using a dialectical approach to the knowledge of legal reality, which allowed analyzing the essence of guarantees aimed at prohibiting interference in the private communication of a lawyer with a client and preserving attorney-client privilege. In turn, the use of the system-structural method helped to determine the general structure of the work, which ensured the effective disclosure of the research tasks. Systematic scientific research of the limits of admissibility of covert investigative (search) actions against a lawyer, analysis of judicial practice and development of clear standards is not only theoretically significant, but also practically necessary to ensure guarantees of the legal status of a defense attorney in the conditions of modern criminal proceedings. The article pays special attention to the study of the decisions of the Constitutional Court of Ukraine, the practice of the European Court of Human Rights and the recommendations of the Council of Advocates of Ukraine. Gaps in the current legislation are identified, which are sometimes used to obtain confidential information. In order to ensure proper conditions for practicing law and protecting professional secrecy, there is a need to adjust the legal regulation of covert investigative (search) actions against lawyers, by adapting the legislation to the standards of European integration of Ukraine, taking into account the practice of the European Court of Human Rights.

Keywords: defense attorney; pre-trial investigation; legal guarantees of legal activities; professional secrecy; improvement of the regulatory framework.